

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОГОДЖУЮ

Гарант освітньої програми
Іван МРИНСЬКИЙ
"20" листопада 2020 року

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри
Олена МАРКОВСЬКА
Протокол засідання кафедри
ботаніки та захисту рослин ХДАЕУ
від "20" листопада 2020 року №5

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗАГАЛЬНА ЕНТОМОЛОГІЯ

Назва навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Освітня програма – Захист і карантин рослин

Спеціальність – 202 Захист і карантин рослин

Галузь знань – 20 Аграрні науки та продовольство

Херсон – 2020

1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни	Загальна ентомологія
Факультет	Агрономічний
Назва кафедри	Ботаніки та захисту рослин
Викладач	Минкіна Ганна Олександрівна – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри ботаніки та захисту рослин, Наукові інтереси: оптимізація елементів технологій вирощування технічних культур; системи інтегрованого захисту однорічних та багаторічних с.-г. культур, http://ksau.kherson.ua/agro/kafbotan.html
Контактна інформація	0675515834, an.mynkina@ukr.net , http://ksau.kherson.ua/agro/kafbotan.html
Графік консультацій	Щопонеділка з 14.00 до 16.00
Програма дисципліни	
Мова викладання	українська

2. Анотація курсу

Анотація курсу	<p>Дисципліна «Загальна ентомологія» є обов'язковим компонентом освітньої програми підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр зі спеціальності 202 «Захист і карантин рослин» на агрономічному факультеті, вивчення якої відбувається в четвертому семестрі другого року навчання.</p> <p>Дисципліна «Загальна ентомологія» як наука вивчає особливості комах - будову тіла, діяльність органів, спосіб життя, різноманітність форм і взаємовідносини з середовищем. Вона включає морфологію (поділяється на зовнішню морфологію, або ейдономію, та внутрішню, або анатомію), фізіологію, біологію (у вузькому змісті слова), систематику і класифікацію, екологію шкідників для успішного застосування заходів ефективної боротьби із шкідливими комахами та збереження корисної ентомофауни.</p>
Інформаційний пакет дисципліни	Наводиться Веб-посилання на навчально-інформаційний портал університету, де знаходяться робоча програма навчальної дисципліни; завдання для самостійної роботи з методичними рекомендаціями; питання до заліку (екзамену); література базова та допоміжна; тексти лекцій з вказівкою назв тем та планів лекцій у відповідності до календарно-тематичного плану; тестові завдання до ПМК; тестовий комплекс з дисципліни з глосарієм.

3. Мета та завдання курсу

Мета викладання дисципліни	полягає в наданні здобувачам системи теоретичних знань та найпростіших практичних навичок про організацію та будову комах, основні їх біологічні риси, шляхи розвитку та взаємодії з іншими компонентами природних екосистем, створення на базі сучасних даних системи комах з урахуванням їх генетичних відносин і філогенії; така система необхідна для пізнання закономірностей загального еволюційного процесу тваринного світу.
-----------------------------------	--

Завдання вивчення дисципліни	<ul style="list-style-type: none"> – вивчення морфологічних та біологічних особливостей комах на території України; – розвиток уявлень про єдність процесів онто- та філогенезу у комах; – засвоєння сучасних принципів таксономії та систематики комах; – вивчення історії комах, їх ролі в екосистемах, більш доскональне пізнання світу комах; – формування поглядів на еволюцію комах, які є складовою частиною природи, мають свої особливості будови, функціонування та розвитку; – інтеграція відомостей про цикли розвитку вільноіснуючих і паразитичних комах різних таксономічних груп
-------------------------------------	--

4. Програмні компетентності та результати навчання

Компетентності здобувача вищої освіти, сформовані в результаті вивчення курсу	
Загальні	ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 3. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
Спеціальні (фахові)	ФК 1. Здатність проводити фітосанітарну діагностику хвороб рослин, комах, кліщів, нематод, гризунів та бур'янів за сучасними принципами і методами. ФК 4. Здатність виявляти, локалізувати і ліквідувати регульовані шкідливі організми за результатами інспектування та фітосанітарної експертизи.
Програмні результати навчання (ПРН)	
ПРН	РН 4. Знати і розуміти математику та природничі науки в обсязі, необхідному для професійної діяльності із захисту і карантину рослин. РН 6. Коректно використовувати доцільні методи спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, культивування об'єктів агробіоценозів та підтримання їх стабільності для збереження природного різноманіття.

5. Місце навчальної дисципліни у структурі освітньої програми

Рік викладання	2020-2021 н.р.
Семестр	4
Курс	другий курс
Обов'язкова компонента / Вибіркова компонента	обов'язкова
Пререквізити	вступ до фаху, ботаніка, хімія, агрометеорологія, генетика, математика
Постреквізити	сільськогосподарська ентомологія, рослинництво, агрофармакологія, інтегрований захист рослин, фітосанітарний моніторинг та прогноз розвитку шкідливих організмів, бджільництво, захист декоративних насаджень від шкідників і хвороб

6. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість кредитів / годин	4 / 120
-----------------------------------	---------

Лекції	30
Практичні / Семінарські	14
Лабораторні	16
Самостійна робота	60
Форма підсумкового контролю	екзамен

7. Технічне та програмне забезпечення / обладнання

Технічне та програмне забезпечення	мультимедійний проектор
Обладнання	бінокюляри МБС-10, біологічні мікроскопи Micromed XC2610, лабораторне обладнання

8. Політика курсу

Загальні вимоги	<ul style="list-style-type: none"> – здобувачі вищої освіти повинні планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал; – брати активну участь у навчальному процесі, долучатись до активних форм навчання; – для нарахування додаткових балів та підвищення рейтингу з дисципліни здобувачі вищої освіти можуть приймати участь у наукових конференціях, роботі наукових гуртків, підготувати наукову статтю тощо
Політика щодо дедлайнів і перескладання	<ul style="list-style-type: none"> – письмові роботи, надані з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку; – у разі написання контрольної роботи на незадовільну оцінку або для покращення оцінки здобувач вищої освіти має одну спробу перескладання
Політика щодо відвідування	<ul style="list-style-type: none"> – не пропускати навчальні заняття, не запізнюватись; – дотримуватись правил безпечного поводження на занятті з приладами, обладнанням, реактивами; – не відволікатися на сторонні справи під час занять; – завчасно знайомитись із темою практичної роботи; – пропущенні заняття відпрацьовувати у встановлений викладачем строк; – не користуватися гаджетами під час занять
Політика щодо виконання завдань	<ul style="list-style-type: none"> – відповідально ставитись до виконання завдань; – своєчасно виконувати навчальні завдання; – осмислювати, аналізувати, розуміти навчальний матеріал, не намагатись вивчити його на пам'ять; – приділяти достатню увагу самостійній роботі
Академічна доброчесність	<ul style="list-style-type: none"> – списування під час контрольних, тестових робіт та іспиту заборонено; – роботи здобувачів є оригінальним дослідженням або міркуванням; – дотримуватись вимог академічної доброчесності (не списувати під час контрольних робіт, самостійно виконувати завдання СРС)

9. Структура курсу

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				
			годин				балів
			лк	лаб.	сем. / пр.	СР	
Змістова частина 1. Загальні обґрунтування завдань загальної ентомології. Зовнішня та внутрішня будова комах.							
1	Лекція 1	Вступ. Предмет і завдання курсу «Загальна ентомологія». Макросистема комах та їхнє місце в типі членистоногі	2				
	Лекція 2	Зовнішня будова тіла комах	2				
	Лабораторна робота 1	Зовнішня будова тіла комах		2			2
	Самостійна робота 1	Методи ентомологічних досліджень				4	2
2	Лекція 3	Зовнішня будова тіла комах	2				
	Лабораторна робота 2	Будова ротових апаратів комах		2			2
	Самостійна робота 2	Придатки тіла комах. Типи ротових апаратів.				4	1
3	Лекція 4	Покриви комах	2				
	Лабораторна робота 3	Типи пошкоджень комахами з гризучим та колючо-сисним ротовим апаратом		2			2
	Практична робота 1	Покриви та опорно-рухова система комах			2		
	Самостійна робота 3	Взаємодія контактних поверхонь рослин і комах: коеволуція та практичне значення				4	2
4	Лекція 5	Травна система та живлення комах	2				
	Практична робота 2	Травна система та живлення комах			2		
	Самостійна робота 4	Травна система та живлення комах				5	2
5	Лекція 6	Кровоносна система комах	2				
	Лабораторна робота 4	Внутрішня будова комах		2			2
	Самостійна робота 5	Кровоносна система комах				5	1
6	Лекція 7	Дихання та газообмін	2				
	Лабораторна робота 5	Внутрішня будова комах		2			2
	Самостійна робота 6	Дихання та газообмін				4	1
7	Лекція 8	Нервова система та поведінка комах	2				
	Практична робота 3	Нервова система та поведінка комах			2		
	Самостійна робота 7	Нервова система та поведінка комах				4	1
	ПК ЗЧ 1	Підсумковий контроль знань зі змістової частини 1					10
		Всього за змістовою частиною 1 – 30 год.	16	10	6	30	20
Змістова частина 2. Біологічні та екологічні особливості розвитку комах. Систематика комах							
8	Лекція 9	Статова система комах	2				

	Практична робота 4	Особливості статеві системи комах			2		
	Самостійна робота 8	Статева система комах				4	2
9	Лекція 10	Біологія розмноження комах	2				
	Лабораторна робота 6	Біологія комах		2			2
	Самостійна робота 9	Біологія комах				4	2
10	Лекція 11	Фізіологія комах	2				
	Лабораторна робота 7	Складання фенологічних календарів розвитку комах		2			2
	Самостійна робота 10	Фізіологія комах				4	2
11	Лекція 12	Екологія комах	2				
	Практична робота 5	Екологічні особливості та охорона комах			2		1
	Самостійна робота 11	Екологія комах				4	2
12	Лекція 13	Систематика комах	2				
	Лабораторна робота 8	Характеристика головних рядів комах		2			2
	Самостійна робота 12	Систематика комах. Підклас ентогнатні				5	2
13	Лекція 14	Систематика комах	2				
	Практична робота 6	Принципи класифікації комах			2		1
	Самостійна робота 13	Систематика комах. Підклас ектогнатні				4	2
14	Лекція 15	Систематика комах	2				
	Практична робота 7	Складання календарного плану захисту культури			2		1
	Самостійна робота 14	Систематика комах. Вищі або крилаті комахи				5	1
	ПК ЗЧ 2	Підсумковий контроль знань зі змістової частини 2					10
		Всього за змістовою частиною 2 – 60 год.	14	6	8	30	20
		Екзамен					40
		Всього з навчальної дисципліни 120 год.					100

10. Форми і методи навчання

Лекція	– словесні: пояснення, лекція, розповідь, навчальна дискусія; – наочні: ілюстрування з використанням мультимедійних засобів
Практичні /Семінарські	– словесні: пояснення, інструктаж, розповідь, бесіда, навчальна дискусія; – наочні: ілюстрування з використанням таблиць, схем, малюнків, демонстрування з використанням приладів та дослідів; – практичні: виконання практичних робіт здобувачами вищої освіти
Лабораторні	– лабораторні: виконання лабораторних робіт здобувачами вищої освіти
Самостійна робота	– самостійне опрацювання конспекту лекцій, рекомендованої літератури

11. Система контролю та оцінювання

Поточний контроль
систематична перевірка знань на практичних заняттях з використанням методів усного (опитування, доповідь), письмового (контрольна робота, реферат) контролю, презентації результатів виконання самостійної роботи, практичного контролю на занятті, тестового контролю знань.
Поточний контроль під час практичних занять – до 32балів; контроль виконання самостійної роботи – до 28 балів
Підсумковий контроль за змістовою частиною
підсумковий контроль зі змістових частин – 20 балів (10 балів з кожної змістової частини)
Підсумковий контроль
Формою підсумкового контролю є екзамен, форма проведення екзамену – письмова. Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни складається із суми балів за поточну успішність (60 балів) та екзамен (40 балів)

**Розподіл балів з дисципліни
(форма контролю – екзамен)**

Поточне оцінювання і контроль змістових частин (бали)														Екзамен	Підсумкова оцінка (екзамен)
Змістова частина 1							Змістова частина 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	МКР1	T8	T9	T10	T11	T12	МКР 2		
Max 2	Max 3	Max 3	Max 3	Max 3	Max 3	Max 3	Max 10	Max 4	Max 4	Max 4	Max 4	Max 4	Max 10	Max 40	Max 100

12. Шкала оцінювання

Шкала рейтингу ХДАЕУ	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	не зараховано
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	

13. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна література	<ol style="list-style-type: none"> 1. Progress, pitfalls and parallel universes: a history of insect phylogenetics / К.М. Кjer [et al.]. // J. R. Soc. Interface. — 2016. — Vol. 13. –Р. 20160363. (Огляд основних етапів еволюції уявлень про комах) 2. Матушкіна Н.О. Ентомологія: курс лекцій. Київ, 2020. 111 с. 3. Сільськогосподарська нематологія / Сігарьова Д.Д., Пилипенко Л.А., Борзих О.І., Ковтун А.М. К.: Аграрна наука, 2017. 340 с. 4. Захваткин Ю.А. Курс общей энтомологии.. — М.: Агропромиздат, 1986.
Додаткова	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бей-Биенко Г.Я. Общая энтомология. Учебник для студентов университетов и сельскохозяйственных вузов / Г.Я. Бей-Биенко. — М.: Высшая школа, 1980. 3. Найбільш небезпечні нематодози рослин та системи захисних заходів / Борзих О.І., Сігарьова Д.Д., Пилипенко Л.А., Ковтун А.М. К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2017. 140 с. 4. Федоренко В.П., Покозій Й.Т., Круть М.В. Шкідники сільськогосподарських культур - Ніжин: Видавництво "Аспект Поліграф", 2004, 355 с. 5. Росс Г.. Энтомология / Г. Росс, Ч. Росс, Д. Росс. — М.: Мир, 1985. 6. Морфологія, біологія багатоїдних шкідників та заходи боротьби з ними в адаптованих технологіях вирощування: наукова монографія /І. М. Мринський, В. В. Урсал, С. В. Коковіхін, Н. М. Лавренко; за ред. І. М. Мринського. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 97 с.
Інформаційні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інтернет-ресурси:<ul style="list-style-type: none"> – закон України "Про карантин рослин". URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3348-12 – Нормативна база (сайт Херсонської обласної фітосанітарної лабораторії). URL: http://www.fitolab.ks.ua/normativnaya-baza.html – Сайт Головного управління Держпродспоживслужби Херсонської області. URL: http://dpss-ks.gov.ua/ – http://www.consumer.gov.ua/ContentPages/Struktura/285/ – http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_100 – http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/38-94-%D0%BF – https://superagronom.com/articles/206-karantinni-shkidniki-i-hvorobi-hto-voni-yak-yih-rozpiznati-i-yak-

borotisyа

2. Наукові бібліотеки:

– Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10. URL: <http://www.dnsgb.com.ua/>

– Наукова бібліотека ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, вул. Стрітенська, 23. URL: <http://ksau.kherson.ua/nnb.html>

3. Навчально-інформаційний портал університету. URL: <http://dspace.ksau.kherson.ua:8888/>

4. Сторінка кафедри ботаніки та захисту рослин на сайті університету. URL: <http://ksau.kherson.ua/agro/kafbotan.html>